

บทคัดย่อ

งานวิจัยเกษตรประณีต 1 ไร่ เป็นความพยายามของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานที่ต้องการสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ และกระบวนการทำงานดับทุกข์สร้างสุขสำหรับเกษตรกรที่สนใจจะเจริญรอยตามปราชญ์ชาวบ้านในการทำเกษตรผสมผสานแต่มักจะติดกรอบความคิดว่าต้องมีที่ดินมาก ต้องมีแรงงานมาก และต้องลงทุนมากจึงจะทำได้สำเร็จ ให้สามารถเห็นตัวอย่างที่ดี และสามารถไปเริ่มต้นได้ไม่ยากโดยมีที่ดินเพียง 1 ไร่ ใช้เวลาไม่มาก และใช้เงินทุนน้อย

ศูนย์เรียนรู้ทั้ง 18 แห่ง ได้ออกแบบงานวิจัยและพัฒนาเกษตรประณีต 1 ไร่ โดยตั้งวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปริมาณและชนิดของผลผลิตที่หลากหลายจากที่ดิน 1 ไร่ ศึกษาค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรประณีตในที่ดิน 1 ไร่ ศึกษาปริมาณและชนิดของต้นไม้ยืนต้นที่เพิ่มขึ้นในที่ดิน 1 ไร่ และสังเคราะห์องค์ความรู้การทำเกษตรกรรมอย่างประณีตในที่ดิน 1 ไร่ ของศูนย์เรียนรู้ทั้ง 18 แห่ง ที่เป็นบทเรียนในการขยายในที่ดินที่เหลือ และในสมาชิกของชุมชนและเครือข่ายที่เหลือ

ผลการวิจัยพบว่า ผลผลิตที่เกิดขึ้นได้ระหว่าง 1 กรกฎาคม 2547 ถึง 31 ธันวาคม 2548 รวม 18 เดือน มีผลผลิตประเภทปลา ผัก ผลไม้ รวมต่ำสุด 19 ชนิด สูงสุด 87 ชนิด น้ำหนักรวมต่ำสุด 293.4 กิโลกรัม สูงสุด 6863.45 กิโลกรัม เป็นผลผลิตปลอดปุ๋ยเคมี รวมทั้งสารเคมีฆ่าหญ้าฆ่าแมลง มีค่าใช้จ่ายเป็นค่าไฟฟ้าเครื่องสูบน้ำต่ำสุด 0 บาท สูงสุด 2862 บาท ค่าเมล็ดพันธุ์ ต่ำสุด 20 บาท สูงสุด 5855 บาท ส่วนค่าแรงเป็นแรงงานในครอบครัว ต่ำสุด 144 ชั่วโมง สูงสุด 2716 ชั่วโมง ใช้ปุ๋ยน้อยที่สุด 347 กิโลกรัม สูงสุด 14459 กิโลกรัม เป็นเศษวัสดุในฟาร์มไม่ได้เสียค่าใช้จ่าย การลงทุนพันธุ์พืชมีทั้งที่เพาะใช้เอง เช่น ของพ่อจันทร์ที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายเลย และมีที่ลงทุนซื้อมาสูงสุด 3,435 บาท สำหรับเมล็ดพันธุ์มีทั้งส่วนที่ผลิตเองและส่วนที่ซื้อมา ต่ำสุดลงทุนไป 20 บาท สูงสุด 5,855 บาท และพันธุ์สัตว์ มี 9 ศูนย์ ไม่ได้ลงทุนซื้อพันธุ์สัตว์เลย และสูงสุดลงทุนซื้อพันธุ์สัตว์ถึง 75,950 บาท นอกจากนั้นมี 7 ศูนย์ที่ไม่ต้องใช้เครื่องจักรกล ศูนย์ที่ลงทุนเครื่องจักรกลสูงสุด 2,100 บาท เมื่อรวมค่าใช้จ่ายที่ลงทุนไปทุกประเภท โดยไม่รวมค่าแรง ต่ำสุด 1,121 บาท และสูงสุด 78,637 บาท แต่เมื่อรวมค่าแรงงานที่คำนวณจาก 144 บาทต่อ 8 ชั่วโมง ต่ำสุดจะเท่ากับ 6,182 บาท และสูงสุด 85,435 บาท

สำหรับปริมาณต้นไม้ยืนต้นที่มีอยู่เดิมจากทั้ง 18 ศูนย์ มีต้นไม้ยืนต้น รวม 917 ต้น มีการปลูกเพิ่ม 3,924 ต้น ตายไป 826 ต้น รวมมีต้นไม้ยืนต้นเหลือ 4,015 ต้นและจำนวนชนิดของต้นไม้ยืนต้นของทุกศูนย์เพิ่มขึ้น

องค์ความรู้การทำเกษตรประณีต 1 ไร่ ของศูนย์เรียนรู้ทั้ง 18 แห่ง ได้ถูกนำไปใช้ในแปลงเกษตรที่เหลือ มีผู้สนใจมาดูงาน มาเรียนรู้ และมารับการฝึกอบรมทั้งในชุมชน ในเครือข่ายและผู้สนใจ เอกสารสิ่งพิมพ์ วีซีดี และรายการเวทีชาวบ้าน รวมทั้งการไปบรรยายตามเวทีต่างๆ ที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น ได้รับความสนใจจากผู้สนใจอย่างกว้างขวาง ทำให้งานวิจัยและพัฒนาเกษตรประณีต 1 ไร่ของศูนย์เรียนรู้ทั้ง 18 แห่ง เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมสู่สุขภาวะอย่างกว้างขวางและมีพลัง